

**Næringsplan med
landbruk og reiseliv
2025 – 2029**

**Froland
kommune**

**Vedtatt i
kommunestyret
19.03.2026**

Innhold

1. Overordnede føringer og mål.....	2
Visjon.....	2
Overordnede mål og knytning til kommuneplan	2
Mål for næring og reiseliv	3
Mål for landbruk	3
2. Status for næring og landbruk i Froland kommune	4
Bedriftsretta næring.....	4
Kommunens rolle i næringsarbeidet.....	4
Arbeidsplasser og sysselsetting.....	4
Arealer og næringsområder	5
Sentrum.....	6
Gullknapp lufthavn og Aerial Center	6
Reiseliv og kulturisme	6
Landbruk	7
Skogbruk.....	7
Jordbruk	9
Husdyr	10
Tilleggsnæringer.....	12
3. Handlingsprogram.....	13
Mål og tiltak for bedriftsretta næring	13
Mål og tiltak for landbruk.....	15

1. Overordnede føringer og mål

Visjon

Froland kommune skal være en attraktiv vertskommune for næringslivet – et sted der etablerte bedrifter og nyetablerere får rom til å vokse. Lokalsamfunnet skal styrkes gjennom flere arbeidsplasser, gode næringsarealer, et levende sentrum, videreutvikling av grender og et bærekraftig og fremtidsrettet landbruk.

Overordnede mål og knytning til kommuneplan

Planen baserer seg på følgende overordnede mål i Kommuneplanens samfunnsdel:

- Attraktive grender
- God tilrettelegging for næringsdrivende og etablerere
- Utnytte Frolands komparative fortrinn ved å legge til rette for etablering av grønn, kraftkrevende industri
- Næringsutvikling av sentrum
- Bevaring av dyrket mark

Fra fylkesnivå følger planen overordnet Regionplan Agder 2030 som støtter nye og bærekraftige næringsprosjekter med mål om mer variert næringsliv, økt sysselsetting og grønn overgang. Videre er følgende planer ut utarbeiding (høring) også brukt som utgangspunkt for kommunal plan:

- Planprogram for Regional plan for grønn industri og energi som et sentralt element i Regionplan Agder 2030. Planen skal gi føringer for bærekraftig areal- og energibruk på tvers av kommuner, med mål om å balansere industriutvikling, naturvern og lavutslippssamfunn.
- Landbruksstrategi for Agder – verdiskaping gjennom jordbruk, skogbruk og bygdenæringer. Strategien, som ble utarbeidet i 2017/2018 og revidert i 2022, oppdateres nå av en arbeidsgruppe med representanter fra fylkeskommunen, landbruksorganisasjonene, Statsforvalteren og Innovasjon Norge. Kommunen har gitt høringsinnspill.

Videre bygger den på «Østre Agder-løftet» (Strategisk plan 2024–2028) fra Østre Agder næringsforum med mål om å styrke regionens posisjon gjennom bærekraft, kompetanse, boligtilbud og kollektivtransport. Arendal leder som vertsregion, og samarbeidet skal være fleksibelt, godt finansiert og inkluderende.

Froland kommune har et næringsliv med sterke tradisjoner innen jord- og skogbruk, samtidig som nye næringer og reiseliv er i utvikling. Kommunen ønsker å legge til rette for økt verdiskaping, flere arbeidsplasser og et mer mangfoldig næringsgrunnlag. Utviklingen skal skje på en bærekraftig måte, der både naturressurser, kulturarv og lokalsamfunn styrkes. Froland skal være en attraktiv kommune å drive næring i, og et sted der både etablerte bedrifter både innen landbruk og bedriftsretta næring samt nyetablerere finner gode vilkår for utvikling.

Mål for næring og reiseliv

- Bidra til økt verdiskaping i bedriftene i Froland
- Skape flere arbeidsplasser lokalt og i regionen
- Stimulere til flere nyetableringer
- Videreutvikle Osedalen som et attraktivt handelssenter
- Opprettholde Gullknapp flyplass og legge til rette for næringsutvikling i områdene rundt
- Utvikle reiselivsbedrifter og attraksjoner i Froland, og styrke Frolands Verk som et attraktivt besøksmål

Mål for landbruk

- Opprettholde et aktivt og fremtidsrettet jordbruk som utnytter arealene godt, gir høy sysselsetting og bidrar til levende bygder med produksjon av fellesgoder
- Sikre bærekraftig og langsiktig forvaltning av skogressursene, med vekt på økonomisk verdiskaping, samtidig som naturmangfold, klima og friluftsverdier ivaretas
- Bidra til levende bygder og bosetting i hele kommunen gjennom et sterkt og variert landbruk

2. Status for næring og landbruk i Froland kommune

Bedriftsretta næring

Kommunens rolle i næringsarbeidet

Froland kommune skal være en aktiv tilrettelegger og samarbeidspartner for næringsutvikling. Kommunen har en sentral rolle i å legge til rette for gode rammebetingelser for næringslivet, både gjennom arealplanlegging, samarbeid med private aktører og målrettet bruk av virkemidler.

Kommunen bidrar til næringsutvikling gjennom:

- Tilrettelegging av næringsarealer ved å sikre gode arealer til næringsformål gjennom kommunal og kommunalt-privat utvikling.
- Eierskap ved å bruke kommunalt eierskap i selskaper og prosjekter som virkemiddel for å fremme vekst og utvikling.
- Regionalt samarbeid – delta aktivt i Regionalt næringsfond for å støtte lokale bedrifter, og bruke kommunens eierskap i Driv Agder samt fylkeskommunens øvrige regionale næringsamarbeid til å styrke konkurransekraft og utviklingsmuligheter.
- Utviklingsprosjekter – være pådriver og samarbeidspartner i større satsinger, som utviklingen av Frolands Verk, stedsutvikling i sentrum og grender, samt bidra til å gjøre andre tilskuddsmidler tilgjengelige for prioriterte satsinger.
- Myndighetsutøvelse – tilby god veiledning i søknadsprosesser etter lovverk forvaltet av kommunen, og sikre en forutsigbar og helhetlig utvikling av næringsarealer i tråd med politiske føringer og i tett dialog med lokalsamfunnet.
- Næringsfond – forvalte og bruke kommunens næringsfond målrettet for å støtte etableringer og utviklingsprosjekter.

Arbeidsplasser og sysselsetting

Froland kommune har opplevd befolkningsvekst de siste tiårene og har i dag en relativt ung befolkning. Dette gir gode forutsetninger for videre utvikling av både lokalsamfunn og arbeidsmarked. Veksten i antall arbeidsplasser har vært størst i privat sektor. Likevel er andelen ansatte i privat næringsliv fortsatt lavere enn gjennomsnittet for både Agder og Norge.

Froland er en del av et felles bo-, utdannings- og arbeidsmarked på Agder knyttet til Arendalsregionen. De fleste pendlerne har sin daglige reise til eller fra de nærmeste nabokommunene, noe som understreker kommunens nære integrasjon i regionen.

Froland har hatt en sterk vekst i antall arbeidsplasser de siste årene. I 2023 var det 2 176 sysselsatte med arbeidssted i kommunen, mot 1 159 i år 2000. Veksten har vært særlig stor innen privat sektor, selv om andelen ansatte i privat næringsliv fortsatt ligger lavere enn gjennomsnittet for Agder og Norge.

Kommunen er en del av Arendal bo- og arbeidsmarkedsregion. Kun 34 % av de sysselsatte i Froland har arbeidssted i egen kommune, mens rundt 40 % pendler til Arendal. Dette viser at Froland både er en vertskommune for arbeidsplasser og en viktig bostedskommune i regionen.

Næringslivet i Froland domineres av små og mellomstore bedrifter. Selv om kommunen ikke har store hjørnesteinsbedrifter, preges næringsstrukturen av et mangfold av mindre

service- og produksjonsbedrifter som samlet bidrar til en robust og balansert utvikling. Samtidig gir nærheten til Arendal tilgang til et større arbeidsmarked og flere samarbeidsmuligheter.

Næringsstruktur:

- Bygg- og anleggsbransjen er en av de viktigste sektorene i Froland, med flere solide bedrifter innen entreprenørskap, elektriske installasjoner og utemiljø.
- Offentlig sektor sysselsetter også mange, men veksten er størst i privat sektor.

Største bedrifter:

- Traftec AS, avd. sør (elektrisk installasjonsarbeid) er den største private arbeidsgiveren i kommunen.
- Oveland Utemiljø AS (beplantning av hager og parkanlegg) er blant de største innen bygg og anlegg.

Arendals Fossekompani, etablert i 1896, utnyttet vannkraften i Nidelva gjennom Froland og er i dag et av Norges eldste børsnoterte selskaper. Kraftproduksjonen har vært grunnlag for industriell utvikling i regionen og understreker Frolands rolle som vertskommune for kraftbasert industri. I dag er selskapet en viktig lokal investor og utvikler, i samarbeid med kommunen om blant annet Bøylestad Energipark og Gullknapp flyplass.

Arealer og næringsområder

Froland tilbyr flere næringsarealer både i privat og offentlig eie, tilpasset både nyetableringer og bedrifter i vekst. Gjennom lenken "Næringsareal i Agder" på kommunens nettside, kan interesserte enkelt finne fakta om eiendommenes størrelse, egenskaper, beliggenhet og eierkontakt.

Bøylestad Energipark er største satsing i kommunen, med et areal på 1 600 dekar. Området er lokalisert tett ved Statnetts sentralnettstasjon, noe som gjør det spesielt godt egnet for grønn, kraftkrevende industri. Den store tomten gir rom for å utvikle energieffektive bygg og grønne korridorer. Med over 100 000 innbyggere innen en radius på 30–40 kilometer, har området potensial til å skape et betydelig antall nye arbeidsplasser og er i fase for detaljregulering.

Skarsbru Næringspark er på 158 dekar og avsatt for næring i kommuneplanen. Området har god beliggenhet med kort avstand til både sentralnett, trafostasjon og Messel stasjon. Skarsbru er delvis byggeklar med infrastruktur, men krever detaljregulering før etablering av ny virksomhet.

Dalen næringsområde er på 22 dekar og regulert til både næring og bolig. Innenfor området er det tillatt å oppføre inntil 7 000 m² BRA for plass- og arealkrevende virksomheter, som bilforretninger, verksteder, lett industri, lager og bensinstasjon. Området er delvis byggeklar med infrastruktur på plass.

Langåsen næringsområde har samme størrelse og reguleringsstatus som Dalen, med tilsvarende muligheter for etablering innen plasskrevende handel, verksted, lett industri, lager og bensinstasjon. Også her er området delvis byggeklar med nødvendig infrastruktur.

Blakstadheia næringsområde ligger sentralt plassert med kort avstand til Osedalen og fylkesvei 42. Området er særlig egnet for små og mellomstore bedrifter innen handel, service og lett industri, og har utviklet seg parallelt med boligveksten i området.

Gullknapp næringsområde er lokalisert ved Arendal Airport Gullknapp. Området har et stort utviklingspotensial knyttet til luftfart, utdanning og næringsvirksomhet i tilknytning til flyplassen. Her ligger blant annet OSM Aviation Academy, en av Europas største flyskoler, som gir området et sterkt kompetanse- og utdanningsmiljø. Gullknapp har potensial til å bli en katalysator for nye etableringer innen teknologi, transport og reiseliv.

I tillegg peker kommuneplanens arealdel ut flere mindre næringsområder som legger til rette for lokal vekst og arbeidsplasser. Dette gjelder blant annet arealer ved Mykland, Hynnekleiv og Mjølhus, hvor det er avsatt plass til mindre verksteder, lager og servicevirksomhet tilpasset lokale behov. Slike områder har betydning for å sikre arbeidsplasser og næringsaktivitet i bygdene, og bidrar til å spre verdiskapingen utover hele kommunen.

Samlet sett gir disse næringsområdene Froland kommune gode forutsetninger for videre utvikling innen både industri, handel, transport og tjenesteyting, og legger til rette for verdiskaping og nye arbeidsplasser i regionen.

Sentrum

Sentrumsutvikling har de siste årene fått økt oppmerksomhet, da et sterkt og levende sentrum er avgjørende for kommunens attraktivitet. I kommuneplanens siste revisjoner er det slått fast at nye boliger i hovedsak skal lokaliseres sentrumsnært, og deltakelsen i det regionale ATP-samarbeidet understøtter denne retningen.

Målet er å skape et mer attraktivt sentrum gjennom helhetlige løsninger som ivaretar ulike behov – handel og service, boliger, parkering, møteplasser og rekreasjonsområder.

Gullknapp lufthavn og Aerial Center

Arendal Airport Gullknapp har potensial til å bli en motor for regional næringsutvikling. En analyse fra Menon Economics viser at flyplassen, kan bidra til over 450 arbeidsplasser og en betydelig verdiskaping. Flyplassen kan dermed skape både direkte og indirekte sysselsetting gjennom etablering av nye virksomheter i området.

OSM Aviation Academy har etablert flyskole på Gullknapp med over 140 studenter og flere titalls ansatte, og er en av Europas største pilotutdannere. Dette gjør flyplassen til en viktig utdannings- og kompetansearena. Eierne arbeider med å styrke rammevilkårene, blant annet ved å gjenåpne tårntjenesten, slik at flyplassen kan håndtere økt trafikk.

Kommunestyret har vedtatt en støtteerklæring til Gullknapp, noe som understreker betydningen flyplassen for regionen.

Reiseliv og kulturisme

Det historiske jernverket Frolands Verk fra 1700-tallet er i dag et kultursenter og et viktig kulturminne. Her kan man oppleve industrihistorie, herregården og parkanlegget. Det pågår for tiden et prosjekt med mål å etablere et museum med utgangspunkt i bygg og historie, Niels Henrik Abel samt industriell utvikling av kunstgjødsel (Vassmoen).

Frolandia er et moderne bade- og folkehelseanlegg som er populært blant barn og voksne. Med bassenger, vannsklier og helsefremmende aktiviteter fungerer anlegget som et samlingspunkt for lek, trening og rekreasjon.

Osevollen og andre lokale idrettsanlegg gir rom for tennis, sandvolleyball og ulike lagidretter. Kommunen har også fått et nytt folkehelseanlegg inkludert skiskytteranlegg, som gir muligheter for trening, rekreasjon, konkurranser og vintersportsturisme.

På Øynaheia finnes flotte skiløyper i variert terreng. Om vinteren er området et eldorado for langrenn, og om sommeren byr det på turmuligheter, sykling og naturopplevelser.

Froland satser også på folkehelse gjennom godt merkede turmål og tilrettelagte stier. Tilbudene passer for alle aldersgrupper og gjør det enkelt å komme seg ut i naturen for gode opplevelser.

I tillegg byr Froland på flere trivelige serveringstilbud. På Værkshuset ved Frolands Verk finner du overnatting, utleie av lokaler til kurs og selskaper og forskjellige åpne arrangementer, mens Lien's Konditori i Osedalen har bakverk og mat. Kommunen har også flere hyggelige kroer og restauranter, blant annet Værskroa, Frolandstaua Kro og Mr. Long Restaurant. Ellers har kommunen kompekafe (kompebua, nå som del av Wenches lefsebakeri) som også er populær.

Landbruk

Begrepet «landbruk» omfatter alle primærnæringer og utgjør en viktig del av næringslivet i Froland kommune. Landbruket bidrar til levende bygder, lokal næringsutvikling og ivaretagelse av åpne kulturlandskap.

Skogbruket har tradisjonelt hatt en sentral rolle i Froland, og kommunen regnes som en av de største skogbrukskommunene i Agder. Jordbruket kjennetegnes særlig av husdyrhold og grovfôrproduksjon, supplert med noe kornproduksjon på de mest egnete arealene. Sysselsettingen i jordbruket har imidlertid gått betydelig ned de siste årene.

Skogbruk

Froland er en utpreget skogkommune, hvor skogen dekker ca 81 % av kommunens landareal på ca. 645 000 dekar. Av dette utgjør ca. 450 000 dekar (70 %) produktiv skog, mens ca 74 000 dekar (11,5 %) er uproduktiv skog.

Av den produktive skogen står furu for 67 % av tømmervolumet, gran for 22 %, og de resterende 11 % er lauvtrær. Furu dominerer særlig i indre deler av kommunen, da den trives på skrinne mark.

Avvirkning

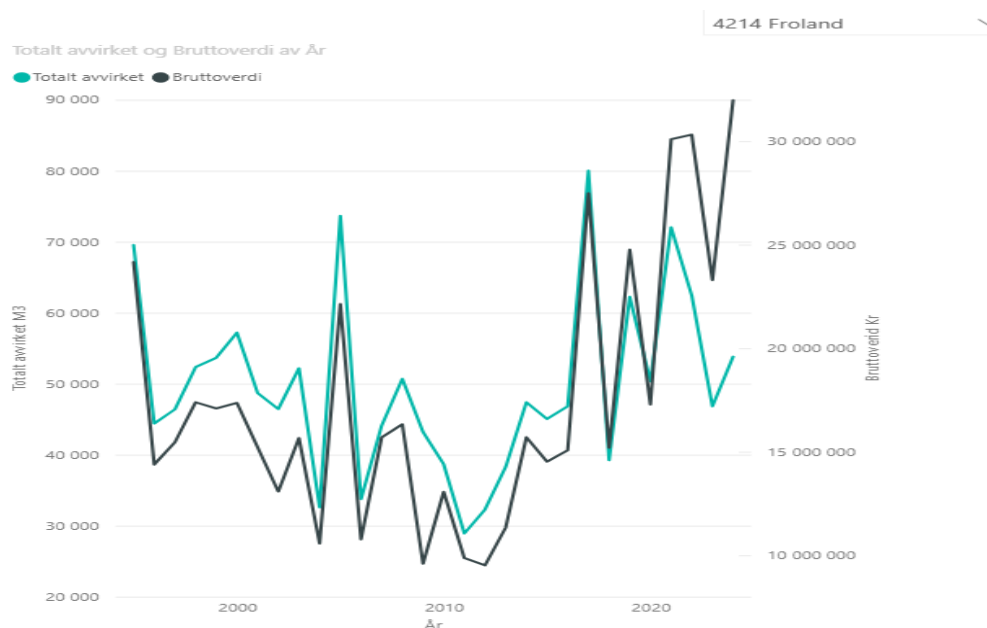
Skogen har gjennom lang tid vært en viktig ressurs med store ringvirkninger for lokalt næringsliv. Fra 1950–2000 lå årlig avvirkning på 50–60 000 m³. I perioden 1995–2015 var nivået lavere, med variasjoner mellom ca. 30 000–50 000 m³. De siste årene har økte tømmerpriser gitt høyere aktivitet, og avvirkningen ligger nå stabilt på 50–60 000 m³ årlig. I 2017 ble det satt rekord med rundt 80 000 m³.

I 2024 ble det omsatt ca. 54 000 m³ tømmer til en verdi av ca. 32 mill. kroner, fordelt på ca. 26 500 m³ furu, 22 000 m³ gran, 5 000 m³ ved til brensel og 500 m³ lauv.

Skogen i Froland har de siste årene gitt stadig større verdier. Høye tømmerpriser har ført til økt hogst og økt verdiskaping. Sammenlignet med bunnårene rundt 2010 har verdien av skogsvirket tredoblet seg, mens hogsten nesten er doblet. I 2024 ble det solgt rundt 54 000 m³ tømmer fra Froland – tilsvarende 32 millioner kroner – hvor furu stod for mesteparten (26 500 m³), fulgt av gran (22 000 m³), ved (5 000 m³) og lauv (500 m³).

Figur 1: Avvirkning og tømmerverdi Froland kommune 1995–2024

Skogkultur

Planteaktiviteten i Froland er tett knyttet til avvirkning på god mark og gjelder i hovedsak gran. På den beste granmarken oppstår raskt sterk konkurranse fra annen vegetasjon, og den sikreste måten å oppnå god foryngelse på er derfor ved planting. I løpet av de siste fem årene har antallet planter variert mellom 30 000 og 60 000, avhengig av hogstnivå. Kommunen gjennomfører årlige kontroller for å sikre at avvirket areal blir tilstrekkelig gjenplantet, i tråd med skoglova.

Furu forynges normalt gjennom naturlig frøsetting. På enkelte marktyper kan markberedning være nødvendig for å sikre at frøene får god kontakt med mineraljorda, men ofte er det tilstrekkelig å sette igjen gode frøtrær på hogstflatene. Det markberedes i gjennomsnitt ca. 500 dekar årlig i Froland.

Stell av ungsbogen er avgjørende for å sikre fremtidig kvalitetsproduksjon, uavhengig av treslag. Ungskog består som regel av en blanding av bar- og lauvtrær, og gjennom ungskogpleien velger man hvilke treslag som skal satses på, samtidig som man gir hvert enkelt tre plass til å utvikle seg positivt. Ungskogpleie bør gjennomføres når skogen er 10–30 år gammel for å sikre god kvalitet på skogsvirket. Gode tilskuddsordninger, med støtte

på opptil 50 % av kostnaden, har bidratt til å øke omfanget av ungskogpleie. Omfanget har økt fra rundt 2 000 dekar årlig for noen år tilbake til nær 4 000 dekar i 2024.

Private veier

Bygging av skogsbilveier tok for alvor fart på 1950- og 60-tallet, etter at fløtningsperioden var over. I dag finnes det rundt 255 km skogsbilveier i vegklasse 3 (helårs skogsbilvei) i Froland, i tillegg til 223 km offentlige veier.

Mye av det private vegnettet ble etablert i en tid med mindre strenge krav til standard og utforming enn det som gjelder i dag. Dette gjør at store deler av veinettet har behov for oppgradering for å tilfredsstille moderne krav. En godt vedlikeholdt infrastruktur er avgjørende for å sikre et effektivt og økonomisk bærekraftig skogbruk i fremtiden.

Kommunen forvalter statlige tilskuddsmidler og har ansvar for godkjenning og kontroll ved bygging av private skogsbilveier. Etter en periode med lav aktivitet har veibygging og opprustning tatt seg opp de siste 2–3 årene, med flere prosjekter i både oppgradering og nybygging årlig.

Offentlige veier

Kommunale veier utgjør ca. 79 km. Alle veier som er aktuelle for tømmertransport er godkjent for dette. Kommunens driftsavdeling har god dialog med tømmerkjørerne slik at vi unngår skader bl.a. i teleløsningen.

Fylkesveier i kommunen utgjør ca. 89 km. Det er kun Fv.3720 Heldalsmo – Oland som ikke er godkjent for tømmertransport med 24 meter og 60 tonn.

Jordbruk

Jordbruket er preget av husdyrhold og grovfôrproduksjon, samt noe kornproduksjon på de beste arealene. Sysselsettingen i jordbruket har hatt en vesentlig reduksjon de siste årene.

Status

Froland kommune er en relativt stor kommune i areal. Det er en forholdsvis høy andel skog og vann, mens jordbruksarealene er tilsvarende små. Totalt er kommunen 662 km², hvorav bare 1 % (6 km²) er dyrket mark.

Den beste jorda ligger langs Nidelva. Her har vi relativt store sammenhengende arealer med jord av god kvalitet som kan brukes til både korn og grønnsaker. Tilsvarende har vi gode områder langs Tovdalselva ved Svenes og områdene rundt. Mye av den resterende innmarka er best egnet for grovfôrproduksjon. På Jomås er det dyrket store arealer de senere åra.

Antall landbruksbedrifter har over lang tid falt kraftig, men utviklingen har stabilisert seg noe de siste årene. Fra 94 søkere til produksjonstilskudd i 1994 til 51 søker i 2014 var utviklingen sterkt negativ. 47 søkere til produksjonstilskudd i 2024 viser en mer stabil utvikling det siste tiåret.

På jordbrukssiden har kommunen et potensial for å øke sysselsettingen hvis en ser på sammenlignbare kommuner i fylket. Det er gode muligheter for å utnytte jorda bedre gjennom mer aktiv drift. På de beste arealene vil en kunne utnytte arealene til mer

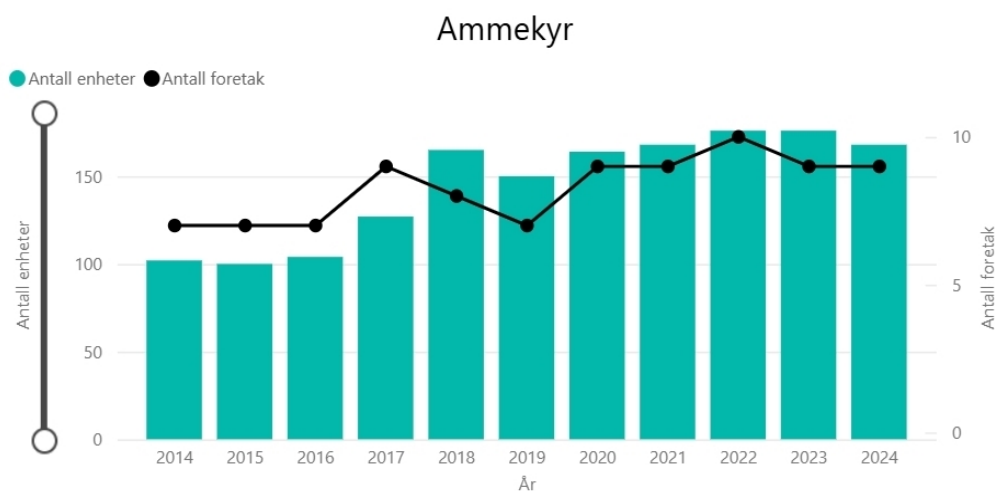

intensive produksjoner som bær- og grønnsakproduksjon. I tillegg vil det på mye av innmarka kunne produseres mer gjennom mer aktiv gjødsling og grøfting. På den måten vil en kunne få flere husdyrbruk i drift. I følge NIBIO sitt arealbarometer har Froland et betydelig dyrkingspotensiale.

Husdyr

Innenfor husdyrproduksjon er melkeproduksjon en av de mest intensive produksjonene. Det er nå bare to melkebønder igjen i kommunen. Så sent som i 1998 var det fortsatt 15 melkeprodusenter i Froland. Mange av de som før drev med melk, er gått over til ammeku- og ungdyrproduksjon siden dette er mindre intensive produksjoner. Dette er produksjoner hvor man som regel har en hovedinntekt utenfor bruket.

Figur 2: Utvikling ammekyr i Froland 2014 - 2024

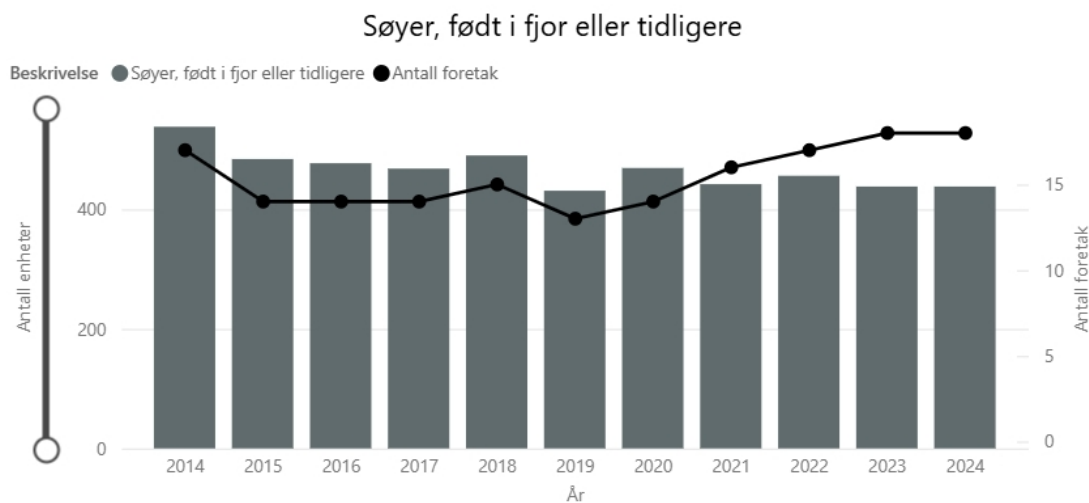

Investeringsnivået i husdyrproduksjonene er gjennomgående lavt. Dette gjør at det etter hvert blir uhensiktsmessige bygninger i forhold til moderne drift. Ofte medfører det at man ved generasjonsskifter avslutter driften på bruket.

Kommunen har forholdsvis mange sauebesetninger, men størrelsen på den enkelte besetning er gjennomgående lav. Rovdyr kan være utfordrende i vår region. Diagrammet under viser svak nedgang i tallet på sauer siste 10-år, men stabil utvikling i antall sauebruk.

Figur 3: Utvikling sauebruk i Froland 2014 - 2024

Oppdrett av hjort er en nisjeproduksjon i nedgang. Kommunen har tidligere hatt et viltslakteri på Svenes men dette er nå nedlagt.

Figur 4: Verdiskaping i jordbruket i Froland Kilde: Nibio 2022

Verdiskaping per produksjon mill. kroner	
Melk, ku	2,25
Melk, geit	0
Ammeku	5,54
Sau	1,09
Svin	0,88
Egg og fjørfe	1,33
Planteproduksjon	0,98
Annet	4,37
Sum	15,65

Verdiskaping i jordbruket i Froland er her målt som bruttoprodukt inkludert tilskudd. Brutttoprodukt er verdien av produserte varer og tjenester minus vareinnsatsen, og kan ses på som betaling for arbeidsinnsats og forrentning av investert kapital.

I henhold til tallgrunnlag fra SSB fra 2022 er 31 personer sysselsatt i primærjordbruket i Froland.

Gjengroing

Gjengroing av kulturlandskapet er en utfordring i et landbruk som i stadig større grad prioriterer dem som driver stort. Til tross for dette har vi klart å opprettholde kulturlandskapet i kommunen relativt bra.

Jordbruksarealet i drift har ligget forholdsvis stabilt de siste årene. Kommunen ser imidlertid at mye av jorda drives ekstensivt, slik at avlingene blir forholdsvis lave. Det gjelder spesielt på litt marginale områder som ligger et stykke fra driftsenhetene. Det viser seg imidlertid at bøndene fortsatt klarer å holde kulturlandskapet åpent siden hver bonde drifter et større areal.

Tilleggsnæringer

Landbruket i Froland har store arealer, maskiner og kompetanse som gir grunnlag for nye næringer. Mange bønder tilbyr allerede tjenester som brøyting og enkle anleggsarbeider, og et spredt landbruk bidrar til aktivitet i hele kommunen. Tilleggsnæringer har derfor stor betydning for verdiskaping og sysselsetting i Froland. Hestemiljøet skaper næringsmuligheter både gjennom rideaktiviteter og økt etterspørsel etter grovfôr av høy kvalitet. Birøkt er også viktig, med flere produsenter og en lokal slyngesentral som sørger for markedsføring og salg.

En ny og spennende satsing er vinproduksjonen på Tresnes, som har fått nasjonal oppmerksomhet og viser hvordan lokale ressurser kan gi innovative tilleggsnæringer. Andre eksempler på vellykkede tilleggsnæringer er Bjørkeskogen aktivitetssenter og Jomås hundepensjonat.

Utmarksressursene i Froland gir gode muligheter for jakt, fiske og naturbasert turisme. Nidelva er lakseførende, og mange gårdsbruk har hytter som kan leies ut i tilknytning til jakt- og fiskeopplevelser. Kommunen samarbeider regionalt med forskningsmiljøer, elveeierlag og Froland JFF for å utvikle bærekraftig forvaltning og næringsmuligheter knyttet til laks og sjøørret i lokale vassdrag.

Utbygging av hytteområder skjer særlig på Himmelsyna, Øynaheia og Skjersæ, med grunnlag i vintersportstilbud og naturopplevelser.

3. Handlingsprogram

Mål og tiltak for bedriftsretta næring

Mål	Delmål	Tiltak	Når	Ansvarlig
<i>Bidra til økt verdiskaping i bedriftene i Froland</i> <i>Skape flere arbeidsplasser lokalt og i regionen</i> <i>Stimulere til flere ny-etableringer</i> <i>Utvikling av sentrale næringsområder</i>	Etablere grønn industri på Bøylestad	Både adkomstvei og næringsområder blir ferdig regulert og klargjort for utbygging, slik at ny næringsvirksomhet kan etableres	2027	Bøylestad Energipark – tiltakshaver for næringsområdet Agder fylkeskommune – ansvarlig for veiutbygging Froland kommune – reguleringsmyndighet for både vei og næringsområde
		Støtte opp under næringsarbeidet og veilede etablerere og bedrifter i møte med det regionale og nasjonale virkemiddelapparatet.	2025 - 2029	Froland kommune i samarbeid med næringslivet samt regionale og nasjonale virkemiddelaktører .
	Nok tilgjengelige næringsarealer for varierte formål	Kommunen skal legge til rette for utvikling av næringsområdene i og rundt sentrum, med særlig vekt på Langåsen, Dalen og Osedalen sørøst. Tiltaket innebærer regulering, tilrettelegging for infrastruktur og markedsføring av områdene overfor aktuelle etablerere.	2025 - 2029	Froland kommune – reguleringsmyndighet for Dalen, samt samarbeidspartner med næringslivet for etablering Froland kommune tiltakshaver for utvikling av Langåsen og Osedalen sørøst
	Bruke næringsfondet aktivt til å støtte etablering, utvikling og innovasjon i lokale bedrifter.	Markedsføre og veilede bedrifter i Froland til å søknader til fondet for å støtte vekst og utvikling.	2025 - 2029	Froland kommune
<i>Opprettholde Gullknapp flyplass og legge til</i>	Styrke Gullknapp for næringsutvikling	Reguleringsplan for ny vei til Gullknapp med næringsarealer	2029	Arendals Fossekompagni – som tiltakshaver

rette for næringsutvikling i områdene rundt	gjennom tilrettelegging for arealbruk, samarbeid med fylkeskommunen og koordinering med flyplassens utvikling.	Støtte etablerere mot virkemiddelapparat		Agder fylkeskommune – ansvarlig for veiutbygging Froland kommune – reguleringsmyndighet for både vei og næringsområde og næring som støttespiller
	Tilrettelegge for videre utvikling av Blakstadheia næringsområde	Støtte til nyetablerer inn mot virkemiddelapparat	2025 - 2029	Lokale bedrifter – etablerere på næring-sområdet Froland kommune – reguleringsmyndighet og næring som støttespiller
Turisme	Videreutvikling av Frolands Verk kultursenter og	Etablere en statlig finansiert museumsdrift på Frolands Verk	2027	Froland kommune – tiltakshaver
	Overnattingsmuligheter	<ul style="list-style-type: none"> - Støtte opp om eksisterende og jobbe for flere overnattingsmuligheter i Froland. - Være en støttespiller til utvikling av campingplass på Frolands Verk - Arbeide for flere muligheter til gårdsbasert overnatting og opplevelser 	2025 - 2029	Bedrifter – tiltakshavere Froland kommune – regulering, næringsstøtte mm
	Økt turistbasert næringsliv langs vann og vassdrag	<ul style="list-style-type: none"> - Arbeide videre med tiltak som kom frem i «Nidelva prosjektet» - Jobbe for flere positive tiltak, slik som kommersielt drevne badstuer, «kanalbåt», o.l - Jobbe for ny laksetrapp på Eivindstad og fremme tiltak som øker 	2025 - 2029	Bedrifter – tiltakshavere Froland kommune – regulering, næringsstøtte mm

		interessen for fiske og laksefiske i Froland		
--	--	--	--	--

Mål og tiltak for landbruk

Mål	Delmål	Tiltak	Når	Ansvarlig
<i>Opprettholde et aktivt og fremtidsrettet jordbruk som utnytter arealene godt, gir høy sysselsetting og bidrar til levende bygder med produksjon av fellesgoder</i>	Sikre matjord for fremtidige generasjoner	Bevare matjord ved å være restriktiv med å gi dispensasjon til omdisponering, og kun tillate dette når det er politisk flertall.	2025-2029	Froland kommune
	Sikre at all tilgjengelig dyrka mark i Froland kommune tas i aktiv bruk, inkludert arealer som i dag ligger brakk	Kommunen etablerer en formidlingsordning for ledige jordbruksarealer		2026
<i>Bidra til levende bygder og bosetting i hele kommunen gjennom et sterkt og variert landbruk</i>	Utvikle tilleggsnæringer i tilknytning til gårdsbruk	Stimulere til vekst i aktive miljøer for tilleggsnæringer, som Inn på tunet, lokalmatproduksjon, gårdsturisme, gårdsbutikker, småskala foredling av skog- og landbruksprodukter samt natur- og kulturbaserte opplevelser.	2025-2029	Næringsdrivende – tiltakshaver Froland kommune – støtte-ordninger og veiledning
<i>Opprettholde et aktivt og fremtidsrettet jordbruk som utnytter arealene godt, gir høy sysselsetting og bidrar til levende bygder med produksjon av fellesgoder</i>	Øke investeringer til landbruksbygg	Gi informasjon og veiledning om tilgjengelige støtteordninger, og arbeide for økte investeringsmidler gjennom Innovasjon Norge, blant annet ved å påvirke den regionale landbruksstrategien.	2025-2029	Froland kommune

<i>Opprettholde et aktivt og fremtidsrettet jordbruk som utnytter arealene godt, gir høy sysselsetting og bidrar til levende bygder med produksjon av fellesgoder</i>	Øke investeringer til grøfting og nydyrking	Veiledning om tilskuddsordningen til drenering. Veiledning om nydyrkingsforskriften.	2025-2029	Froland kommune
<i>Sikre bærekraftig og langsiktig forvaltning av skogressursene, med vekt på økonomisk verdiskaping, samtidig som naturmangfold, klima og friluftsverdier ivaretas</i>	Bygging og opprusting av skogsbilveier	Arbeide for økt tilgang på statlige midler til bygging og opprusting av skogsbilveier, og prioritere tiltak som legger til rette for høyest uttak av virke for lavere transportkostnader	2025-2029	Froland kommune
<i>Sikre bærekraftig og langsiktig forvaltning av skogressursene, med vekt på økonomisk verdiskaping, samtidig som naturmangfold, klima og friluftsverdier ivaretas</i>	Stimulere til økt aktivitet i ungskogpleie	Stimulere til mer ungskogpleie gjennom tilskudd, veiledning og samarbeid med skogeierlag, og videreføre ordningen med faghjelp for skogeiere som trenger rådgivning og oppfølging	2025-2029	Froland kommune
<i>Bidra til levende bygder og bosetting i hele kommunen gjennom et sterkt og variert landbruk</i>	Sikre framtidig arbeidskraft og kunnskap i skognæringen	Kommunen skal aktivt forvalte og bruke statlige midler den disponerer gjennom rentemiddelordningen under Skogfond, for å støtte lokale tiltak innen kurs, kompetanseheving, skoledager og skogkvelder	2025-2029	Froland kommune

	Øke lokal bearbeiding av tømmer og skape nye arbeidsplasser	Kommunen skal legge til rette for etablering og utvikling av sagbruk, bioenergianlegg og trebaserte produkter ved å tilby veiledning, tilpasset arealplanlegging, rask saksbehandling og samarbeid med næringsaktører og virkemiddelapparatet.	2025-2029	Froland kommune

